Vibrationsmassage ved Lidelser i Næse og Svælg.

Af **N. Rh. Blegvad.**

Særtryk af Ugeskrift for Læger Nr. 22. 1911.

BLEGVAD

WELLCOME INSTITUTE LIBRARY
Coll. welMOmec
Coll. pam
No. WB 535
1911
B64v

22500895895

WELLCOME LIBRARY INSTITUTE
303950
Grier Coll.

Vibrationsmassage ved Lidelser i Næse og Svælg.

Af N. Rh. Blegvad.

Kronisk Pharyngitis har engang faaet Navnet »The American Catarrh«, fordi den forekommer saa overordentlig hyppigt i de forenede Stater. Der var imidlertid al Anledning for os til at kalde den »den danske Katarrh«; thi Hyppigheden er vistnok ikke meget mindre i Danmark: de fleste voxne Mænd i Danmark har kronisk Svælgkatarrh, alle Læger har maattet behandle saadanne Tilfælde, og de fleste har vistnok følt nogen Utilfredshed med de sædvanlige Behandlingsmaader, baade de operative, men især Penslingerne. De evindelige Penslinger begynder ogsaa at møde en vis Mistillid hos Publikum, og det hænder, at Patienter afslaar at lade sig pensle, fordi »det ikke hjælper«. Det kan derfor ikke undre, at en Halslæge, som faar saadanne Tilfælde til Behandling, ser sig om efter nye Behandlingsmetoder. For nogle Aar siden begyndte jeg at behandle kronisk Pharyngitis med Massage. Jeg anvendte først et af *Reiniger, Gebbert & Schall* forfærdiget Apparat, som drives af Pantostaten, og hvis Princip er, at en Sonde sættes i en frem- og tilbagegaaende Bevægelse ved Hjælp af en Krumtap. Dette Apparat var imidlertid vanskeligt at haandtere med Sikkerhed, det var ubehageligt for Patienten, og Virkningerne var ikke særlig gode. Jeg prøvede dernæst at anvende manuel Massage efter Nordmanden *Chr. Bergh*'s[1]) Exempel. Virkningen heraf er vistnok god, men Proceduren er meget ubehagelig for Patienten og anstrengende for Lægen. Saa hændte det, at en Patient, som jeg masserede med *Reiniger, Geb-*

[1]) Norsk Magasin f. Lægev. 1905. P. 1259.

bert & *Schall*'s Apparat, henledte min Opmærksomhed paa et af Professor *Storch* konstrueret Apparat[1]), med hvilket han tidligere havde faaet Massage. Ved Velvilje af Dr. *Fanøe*, som ejer *Storch*'s oprindelige Apparat, laante jeg dette, og *Nyrop* lavede et Mage til kun med en ret uvæsentlig teknisk Forbedring. Det bestaar af en almindelig *Wagner*'s Hammer, der drives af 2 Tørelementer. Naar Strømmen sluttes, sættes hele Apparatet i Vibrationer, der ved Hjælp af en vatomviklet Sonde overføres til Slimhinden. Apparatet er oprindelig anbefalet af Englænderen *Granville*[2]) til

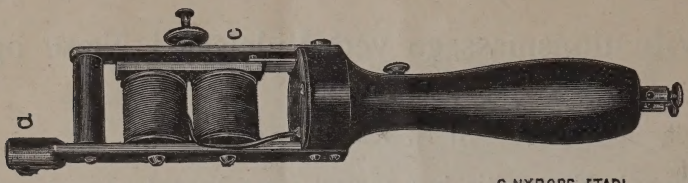

C. NYROPS ETABL.

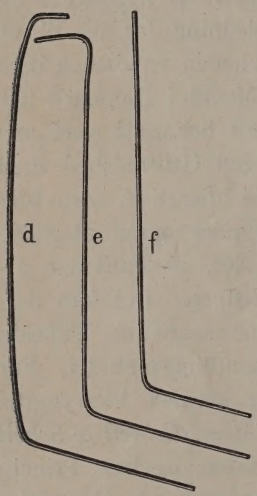

Behandling af Neuralgier o. desl. i Ansigtet. I de sidste 2 Aar har jeg med dette Apparat behandlet 56 Patienter med Lidelser i Næse og Svælg, og Resultaterne har gennemgaaende været særdeles tilfredsstillende.

Af mine 56 Patienter var der 30, der havde Pharyngitis og Rhinopharyngitis uden fremtrædende Næselidelse, 20 havde foruden Svælglidelsen en Næselidelse, der først krævede Behandling, 5 havde udtalt vasomotorisk Rhinitis (2 af disse havde ingen Symptomer fra Svælgets Side, men meget stærke Reflexsymptomer); endelig var der 1 Patient med stærke neuralgiske Smerter i Svælget paa hysterisk Basis.

Varigheden af Behandlingen har naturligvis været en Del varierende. I 5 Tilfælde var 3—13 Séancer tilstrækkelig til at hidføre fuldstændig Helbredelse, i 2 Tilfælde krævedes der 40 Séancer; som Regel viste 20—30 Séancer sig tilstrækkelig til at faa alle Symptomer til at svinde.

---

[1]) Forhandl. v. 14. Skandinaviske Naturforskermøde. Kbh. 1892. — Verh. der XII Congr. f. inn. Med. 1893. P. 187.

[2]) Nerve-Vibration and Excitation. London 1883. Churchill.

Resultatet af Behandlingen har været, at 24 af Patienterne ved Afslutningen har været fuldstændig befriede for alle Symptomer fra Næse og Svælg; et Par af dem fik senere et let Recidiv, som dog hurtigt svandt for en kortvarig Massagebehandling. Hos 29 Patienter var der ved Behandlingens Afslutning kun indtraadt omtrentlig Helbredelse, ider der f. Ex. kunde findes lidt Slimafsondring efter Tobaksrygning eller lidt Tørhed ved megen Tale. Men af disse 29 Patienter var der 11, der af ydre Grunde maatte afbryde Behandlingen, og af de resterende 18 var der 2, hvor alle Symptomer svandt spontant kort efter Behandlingens Ophør; til Gengæld fik 2 andre et let Tilbagefald. Der var kun 3 Patienter, hos hvem der ikke ved Behandlingens Afslutning var indtraadt nogen væsentlig Bedring af Tilstanden; mærkværdigvis havde 2 af disse Patienter kun meget lette pharyngitiske Tilfælde; den tredje var den omtalte Patient med hysteriske Halssmerter. At det ikke er udelukkende lette Tilfælde, jeg har behandlet, fremgaar af, at ikke mindre end 26 har meddelt mig, at de tidligere havde været under Behandling andet Steds uden nævneværdigt Resultat, og det er muligt, at der er endnu flere, da jeg ikke har udspurgt alle derom. Flere af Patienterne var blevet penslet i flere Aar uden Bedring, adskillige havde faaet Sidestrænge og Granulationer fjærnet, og én (Lærerinde) havde gennemgaaet et Talekursus uden Bedring af hendes Hals. I December 1910 udsendte jeg udførlige Spørgeskemaer til alle de behandlede, og der indløb Svar fra 36, hvoraf fremgik, at Helbredelsen resp. Bedringen har holdt til Dato, og det til trods for, at der blandt Patienterne findes adskillige, der stiller store Krav til deres Slimhinder (10 var Præster eller Lærere, 9 Forretningsdrivende, 5 Sangere, 10 Telefonistinder); flere af dem var meget medtagne under Udøvelsen af dens Arbejde, før de blev behandlede (Tørhed, Stemmetræthed, Smerter, Hæshed osv.); de passer nu deres Bestilling uden Gêne. Flere af dem ryger Tobak, nogle 4—6 Cigarer om Dagen, et Par bruger Skraatobak, uden at deres Hals generes deraf. De fleste angiver, at de er mindre tilbøjelige til Forkølelse end før Behandlingen.

Fremgangsmaaden ved Behandlingen. I Næsen masseres som Regel kun Concha inferior. For at nedsætte Følsomheden gives først en Spray med 1 % Cocain + Adrenalin. I Pharynx & Rhinopharynx er de fleste Patienter til at begynde med meget ømfindtlige. Der pensles derfor først med 4 % Co-

cain; efter 5—10 Minutters Ventetid masseres hele Svælgslimhinden grundigt igennem i 3 Minutter; der anvendes opadbøjet og om fornødent nedadbøjet Sonde (Fig. *e* og *d*); samtidig gives Effleurage med Sonden. Ved stærk Sekretion har jeg undertiden anvendt 2 % Lapis, ved tørre, atrofiske Pharyngiter Jod-Jodkalium-Glycerin. Naar den værste Reflexirritabilitet er svunden, bruger jeg ikke mere Cocain, men renser kun Svælgvæggen ved en Menthol-Paraffin-Pensling. Det eneste, der generer Patienterne, er Ansamling af Spyt i Munden. For at forhindre dette indlægges i forreste Del af Mundhulen et bøjet Glasrør, der er i Forbindelse med en Vandsugepumpe.

Indikationer. Før man opstiller Indikationer, bør man søge at gøre sig klart, paa hvad Maade Vibrations-Massage kan tænkes at virke. En Ting har jeg erfaret med Sikkerhed under min Beskæftigelse med dette Spørgsmaal, og det er, at Vibrationsmassagen har en enestaaende Evne til at nedsætte Reflex-Irritabiliteten; og da forøget Følsomhed ofte er et fremtrædende og meget generende Symptom ved Lidelser af de øvre Luftveje, ser jeg heri Grunden til Vibrationsmassagens store Overlegenhed over andre Behandlingsmetoder i egnede Tilfælde. Denne reflexnedsættende Evne er ganske evident. Det hænder ofte, at Patienter under de første Behandlinger selv efter Cocainisering kun kan taale Massage i faa Sekunder, før der udløses de voldsomste Reflexer. Efter faa Behandlinger plejer Irritabiliteten at være nedsat saadan, at man kan massere 2—3 Minutter efter Cocainisering, og ved Slutningen af Behandlingen kan man oftest massere 3 Minutter uden Anvendelse af Cocain og uden Spor af Reflexer.

Man kan vel dernæst gaa ud fra, at Vibrationsmassage frembringer en forøget Blodtilstrømning til Slimhinden, en aktiv Hyperæmi, hvilket formentlig kan have en gavnlig Indflydelse paa patologiske Processer.

Der kommer endvidere under Massagen en stærk Sekretion fra Slimhinden. hvilket navnlig ved de tørre, atrofiske Former af Slimhindelidelse kan have sin Betydning.

At der virkelig foregaar en Forandring med Slimhinden, derpaa tyder, at Slimhinder, der til at begynde med er meget vulnerable og bløder selv ved den letteste Massage, efter nogen Tids Behandling kan taale stærk Massage uden at bløde.

Blandt Næselidelser vil Hovedindikationen være den vaso-

motoriske Rhinitis, hvortil hører nogle af de sværeste og ubehageligste Næselidelser, ofte ledsagede af stærke Reflexneuroser (Migræne, Supraorbitalneuralgier, Astma, Nyseanfald, Taareflod osv.). Der er ingen Tvivl om, at her vil Vibrationsmassagen — naturligvis samtidig med en roborerende Behandling (Arsenik, Jern), der er saa vigtig hos disse Patienter — give gode Resultater. Jeg har behandlet 4 saadanne Tilfælde, deraf desværre eet med magert Resultat, idet der kom Recidiv 4 Maaneder efter; men det var en overanstrengt, nervøs og anæmisk Student, hvis Ernæringstilstand det ikke lykkedes at hæve. Ogsaa Høfeber vil formentlig reagere godt paa Massagebehandling (som *Garnault*[1]) o. a. har fremhævet). Ved atrofisk Rhinitis, særlig Ozoena, har jeg selv kun ringe Erfaring, men paa Forhaand skulde man være tilbøjelig til at tro, at her var et godt Felt for denne Behandling. Vibrationsmassagen har det tilfælles med *Gottstein*'s Tamponade, at der fremkaldes en stærk Sekretion, og den har den Fordel, at der tillige fremkaldes Hyperæmi af Slimhinden. Det er ogsaa den atrofiske Rhinitis, der først med Held blev behandlet med (manuel) Vibration (*Braun*[2]), *Demme*[3]), *Pierce*[4])). Hypertrofisk Rhinitis har jeg ikke selv behandlet med Vibrationsmassage, idet jeg ikke har følt Trang til nogen ny Behandlingsmetode; man kommer her hurtigst til Maalet ad kirurgisk Vej (Kold Slynge, *Beckmann*'s Sax, *Zarniko*'s submukøse Concharesektion). Maaske har Vibrationsmassage dog et Omraade hos Børn. At behandle Polyper med Vibrationsmassage, som *Laker*[5]) foreslaar, forekommer mig ret meningsløst.

Ved Lidelser i Svælget vil Vibrationsmassage være indiceret ved kroniske og akute katarralske Tilstande (Oro- og Rhinopharynx kan i denne Henseende behandles under eet, da de saa godt som altid er lidende samtidigt); derimod vil ulcerative Processer og Intumescenser (deriblandt adenoide Vegetationer) ikke afgive nogen Indikation. — Her som ved al anden Pharyngitisbehandling maa man udskyde de Tilfælde, der slet ikke er Pharyngitis, men hvor Sekretionen skyldes f Ex. en kronisk

---

[1]) Semaine méd. 1892. Nr. 45.

[2]) Verhandl. d. X internat. med. Congresses in Berlin 1892. IV Bd. P. 112.

[3]) Deutsche med. Wochenschr. 1891. Nr. 46.

[4]) Journ. Am. Med. Ass. 10. Okt. 1891.

[5]) Die Anwendung der Massage bei d. Erkr. d. Athmungsorgane. Wien u. Leipzig 1897.

Rhinitis eller en Bihulelidelse (Sinuitis maxillaris eller sphenoidalis). Enhver Halslæge vil kende adskillige Tilfælde, hvor alle pharyngeale Symptomer er svundne, efter at Næselidelsen er helbredet. Dernæst maa udsondres de Tilstande, hvor den kausale Lidelse ligger udenfor Svælget, hvor Pharyngiten holdes vedlige af Pus, der siver ned fra Næsen, eller ved mangelfuld Luftpassage gennem Næsen. Her maa naturligvis den til Grund liggende Lidelse angribes først; er den helbredet, svinder Pharyngiten undertiden uden yderligere Behandling. Hos 20 af mine Patienter maatte der forud gaa en Behandling af Næsen; og først da denne viste sig utilstrækkelig, blev der taget fat paa Svælgbehandlingen. Vigtig er især Rettelse af Deviationer og Fjernelse af Spinæ fra Septum nasi. Disse Abnormiteter medfører 1) mangelfuld Luftpassage gennem Næsen, 2) ofte gaar saadanne Spinæ eller Cristæ helt over til Conchæ og borer sig ind i Slimhinden, saa at de virker som et Irritament, saa snart Slimhinden (f. Ex. ved kold Luft) bliver mere turgescent. De herhen hørende, submukøse Operationer har tillige den Fordel, at man ikke berøver Næsen noget af det kavernøse Væv som ved Galvanokaustik o. lign. — Tilbage bliver de egentlige, ukomplicerede Pharyngiter. Bedst virker Vibrationsmassagen i de Tilfælde, hvor Hypersekretionen staar i andet Plan. men hvor Hovedsymptomerne er Tørhedsfornemmelse, andre Dysæstesier (Stikken, Fornemmelse af Fremmedlegeme), Smerter og Træthed ved Tale, Hoste. Jeg har behandlet 6 Tilfælde af »Halshoste« med udmærket Resultat. Disse Patienters Svælgvæg ser ofte næsten normal ud, men Reflexirritabiliteten er stærkt forøget; efterhaanden som denne under Massagebehandlingen nedsættes, aftager Symptomerne. Dette Forhold ses ofte hos Lærere, Præster, Telefonistinder o. a., der bruger deres Stemme meget, og som generes af Træthed, Tørhed og Smertefornemmelser i Halsen. Ved den tørre, atrofiske Pharyngitis, som ledsager Ozoena, har jeg set ganske godt Resultat af Massage med Jod-Jodkalium-Opløsning. Ved de Former af Pharyngitis, der ledsages af stærk Afsondring af Pus og Slim, har jeg som Regel ikke kunnet undvære Lapis; men man opnaar ved 3 Minutters Massage med Lapis naturligvis en langt grundigere Indvirkning paa Slimhinden end ved en almindelig Pensling; dette vil man kunne overbevise sig om ved først at skylle Svælget med Kogsaltopløsning og derefter pensle med Lapis; man faar da ofte kun Udfældning af

Klorsølv paa enkelte Striber og Pletter, nemlig paa de Dele, der under Svælgmusklernes Kontraktion er blevet presset op mod Penslen.

Ogsaa i Larynx vil Vibrationsmassage formentlig kunne gøre Nytte ved hypertrofisk Laryngitis, Pachydermi, maaske ogsaa ved Pareser, men min Erfaring paa dette Omraade er minimal, idet jeg kun en kort Tid har behandlet en Patient.

Det er nu 20 Aar siden, at Vibrationsmassage af Næsens og Svælgets Slimhinder blev indført i Terapien. *Michael Braun* fra Triest havde set den svenskfødte, engelske Marinelæge *Kellgren* udføre sin Vibrationsmassage og indførte Metoden i Rhinologien. *Braun* frembragte Vibrationerne ved Hjælp af den tetanisk kontraherede Overarms Muskler, hvis Vibrationer blev overført til Slimhinden ved en vatomviklet Kobbersonde. Han demonstrerede sin Metode paa Kongresserne i Berlin 1890 og i Rom 1894 og anbefalede den ved næsten alle Slimhindelidelser. Metoden blev optaget med Entusiasme af *Laker*[1]), *Garnault*[2]), *Demme*[3]) o. fl., der alle anvendte den manuelle Massage. Senere blev der konstrueret mekaniske Massageapparater (*Breitung*[4]), *Freudenthal*[5]), *Black*[6]), *Ewer*[7])), og der fremkom adskillige Publikationer om Metoden indtil 1898. Siden den Tid har der været stille om Sagen, en Stilhed, der næppe tyder paa Sagens Sejr, og som maa undre den, der har overbevist sig om de fortrinlige Resultater, Massage i egnede Tilfælde kan opvise. Grundene til dette Forhold maa vistnok søges flere Steder. Hvad angaar den af *Braun* anbefalede manuelle Massage, da er den 1) overordentlig vanskelig og anstrengende for Lægen at udføre, *Laker* mener endog, man maa have medfødte Anlæg, for at det skal lykkes. 2) Blev der noget efter Metodens Fremkomst rettet en meget haard Kritik mod den af *Chiari*[8]), der erklærede, at den ikke yder andet eller mere end almindelige Penslinger. *Chiari* gentog senere sin Kritik paa

[1]) Die Anwendung der Massage in der Erkr. d. Athmungsorgane. Leipzig u. Wien 1897.
[2]) XI Internat. med. Congress. Rom. April 1894.
[3]) Deutsche med. Wochenschrift 1891. Nr. 46.
[4]) Deutsche med. Zeitung 1899.
[5]) N. Y. med. J. 1895.
[6]) N. J. med. J. 1894.
[7]) Therap. Monatsh. 1893. Nr. 3.
[8]) Wiener klin. Wochenschr. 1892 Nr. 36 og 42. Wiener med. Presse 1892. Nr. 50.

Fransk[1]), i *Heymann*'s store Haandbog samt i sin Lærebog i Svælgsygdomme. Det kan ikke undre, at en haard Kritik, fremsat fra autoritativ Side, har afskrækket mange fra at indlade sig med en vanskelig, anstrengende og tidsrøvende Behandlingsmetode. Den instrumentelle Massage roses af *Zarniko*[2]) og har

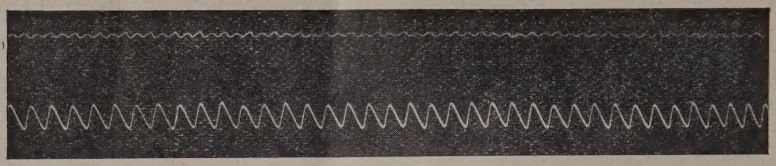

Storch's Apparat.
(Øverst den af Apparatet tegnede Kurve, nederst Stemmegaffel-Kurve ($^1/_{100}$ Sek.)).
10 Vibrationer i $^6/_{100}$ Sekund o: ca. 167 Vibr. i Sekundet.

utvivlsomme Fordele fremfor den manuelle. 1) Den er lettere at udføre for Lægen, og som Følge deraf kan Séancerne gøres længere end ved manuel Massage (selv en saa øvet Massør som *Laker* masserer højst i 1 Minut); 2) Antallet af Vibrationer pr.

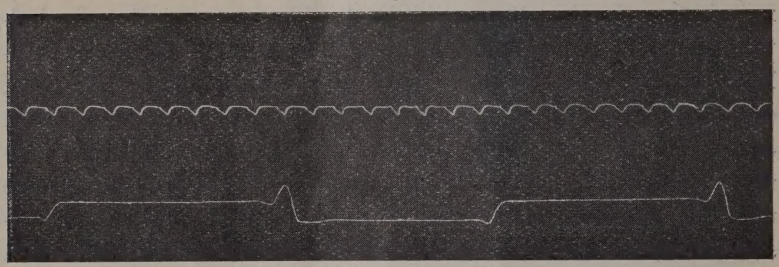

Reiniger, Gebbert & Schall's Apparat Nr. 1.
(Øverst den af Apparatet tegnede Kurve, nederst Metronom-Kurve ($^1/_{100}$ Min).
16 Vibrationer i $^1/_{100}$ Minut, o: ca. 27 Vibr. i Sekundet.

Tidsenhed er langt større end ved manuel Massage (se nedenfor), og 3) endelig er den — med *Storch*'s Apparat i hvert Fald — ikke ubehagelig for Patienten. Punkt 1) og 2) er formentlig saa væsentlige, at *Chiari*'s Kritik af den manuelle Massage næppe vil kunne overføres til den instrumentelle. Blandt de forskellige Apparater er *Storch*'s formentlig langt det bedste. *Breitung*'s Apparat bestaar ogsaa af en *Wagner*'s Hammer, men har den meget

[1]) Revue internat. de rhinol. etc. Mars 1893.
[2]) Die Krankheiten der Nase und des Nasenrachens. II Aufl. Berlin 1905.

væsentlige Ulempe, at Sonden anbringes direkte paa Ankeret, hvorved dettes Svingninger strax dæmpes, naar Sonden anbringes paa Slimhinden. *Reiniger, Gebbert* og *Schall*'s Apparater er som omtalt meget vanskeligt at haandtere, og er desuden i deres Virkemaade forskellige fra *Storch*'s Apparat, hvilket fremgaar af hosstaaende Kurver, der er fremstillede paa Universitetets Institut for patologisk Fysiologi; jeg er Instituttet megen Tak skyldig for ydet Assistance. De 3 Kurver er fremstillede ved at lade Massagesonden direkte skrive paa den sodede Tromle ved Hjælp af et paaklistret Stykke Papir; nedenunder er Tiden mar-

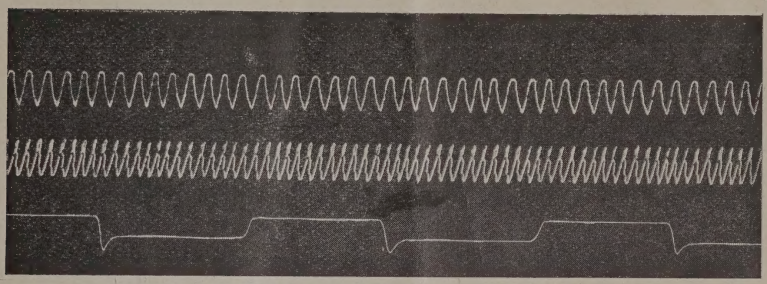

Reiniger, Gebbert & Schall's Apparat Nr. 2.
Øverst 2 af Apparatet tegnede Kurver, nederst Metronom-Kurve ($^1/_{100}$ Min. den øverste Kurve er tegnet med langsom, den midterste med hurtigste Gang af Pantostaten).
Mindste Fart: 16 Vibrationer i $^1/_{100}$ Minut ɔ: ca. 27 Vibr. i Sekundet.
Største Fart: 27 — i $^1/_{100}$ — ɔ: ca. 45 — —

keret med henholdsvis Metronom og Stemmegaffel. *Storch*'s Apparat giver en ret regelmæssig Kurve med smaa Udslag og meget hurtige Svingninger (167 i Sekundet). De 2 andre Kurve hidrører fra et ældre og et nyere af *Reiniger, Gebbert* og *Schall*'s Apparater. De paagældende Kurver viser, at Udslagene ved disse Apparater er meget større (Udslaget kan dog blive noget mindre). Det enkelte Udslag er mere uregelmæssigt, men navnlig er Vibrationerne meget langsommere (højst 45 Vibrationer i Sekundet ved hurtigste Gang af Motoren) end ved *Storch*'s Apparat. Fordelen ved dette sidste Apparat bestaar maaske netop i, at det frembringer ganske smaa, regelmæssige, meget hurtige Vibrationer (ved manuel Massage kommer *Laker* højst op paa 30 Vibrationer i Sekundet, som Regel kun ca. 11 Vibrationer i Sekundet), som udføres med en vis Kraft, idet det er hele Apparatet, der vibrerer.

FR. BAGGES KGL. HOF-BOGTRYKKERI. KØBENHAVN